

STEP BY STEP KOMPANIJOS VILNIUJE, LIETUVA

STEP BY STEP kompanijos Vilniuje

Problemos apibūdinimas

Automobilių skaičius Vilniaus gatvėse yra labai didelis (šiuo metu automobilizacijos lygis - 450 aut. / 1000gyv., tuo tarpu 2001 m. jis siekė tik 325 aut. / 1000gyv., 1997 m. - 244 aut. / 1000gyv.) ir šis skaičius kas dieną auga, dėl ko žemiau išvardintos priežastys tampa vis svarbesnės:

- Teršalų koncentracija (ypač CO₂) drastiškai auga.
- Visuose plotuose, kuriuose buvo matuotas triukšmo lygis, jis viršijo leistiną normą, 55dB (A).

Kol per pastaruosius 30 m. automobilizacijos lygis ir nelaimingų atsitikimų skaičius augo, bevariklėmis transporto priemonėmis atliekamų kelionių skaičius mažėjo (kelionių atliekamų pėsčiomis skaičius sumažėjo nuo 41,8 % (1979 m.) iki 29 % (2004), dviračiu – nuo 4,8 % (1979m.) iki 0,8 % (2004)).

Kompanijų / naudotų priemonių apibūdinimas

Buvo nuspręsta Vilniuje organizuoti keletą žemiau aprašytų kompanijų, mėginant įtakoti keleivių elgesį. Organizuoti šiuos renginius buvo nuspręsta dar ir todėl, kad jie yra susiję su šalies politikos tikslais:

- Mažinti energijos suvartojimą;
- Mažinti taršą,
- Skatinti sveikatingumą;
- Užtikrinti saugumą keliuose;
- Sumažinti transportinio triukšmo lygį;
- Taupyti erdvę, kuri šiuo metu yra skiriama vairavimui ir automobilių laikymui;
- Pagerinti atskirų tikslinių grupių susisiekimą su likusia visuomene.

Šie tikslai buvo išreikšti per kompanijų specifiką, siekiant padidinti dviračių naudojimą Vilniuje. Galvojant apie tai, labai svarbu išvystyti teisingą pusiausvyrą tarp dviratininkų ir vairuotojų.

Savivaldybės būdai pasiekti šiems tikslams, paremti žemiau išvardintais principais:

- Sąlygų dviračių naudojimui pagerinimas;
- Automobilių greičio sumažinimas;
- Teigiamo visuomenės požiūrio į automobilių ir dviračių naudojimo derinimą puoselėjimas;

Sąlygų dviračių naudojimui pagerinimas bus pasiektas, jei:

- Dviračių takus galės naudoti dviratininkai ir neįgalieji;

AWARENESS FOR CLEAN URBAN TRANSPORT

- Bus įrengti specialūs signalai sankryžose ir kituose kritiniuose tinklo taškuose, kurie užtikrins papildomą dviratininkų privalumą prieš kitus eismo dalyvius;
- Saugios dviračių laikymo vietos.

1 kompanija: Remiantis sociologinės apklausos rezultatais įvertinti aplinkai draugiško transporto (dviračių) populiarumą Vilniuje, Lazdynuose

Pirmas projekto etapas – parengta išsami anketa - “Į mokyklą su dviračiu“ ir išdalinta mokinių, bei jų tėvų tarpe.

Buvo siekta surinkti informaciją apie:

- Dviračių laikymą;
- Naujų dviračių takų tiesimą;
- Bendruomenės saugumą.

Pagrindinis šios kompanijos tikslas – pakeisti tikslinės grupės (10 – 20 metų moksleivių iš 5 vidurinių mokyklų) požiūrį, paskatinti juos naudotis dviračiais. Lazdynų gyvenamasis rajonas buvo pasirinktas dėl to, kad šiame rajone yra planuojama nutiesti naujus dviračių takus ir pastatyti dviračių saugojimo aikšteles prie mokyklų.

750 anketų buvo išdalinta 5 vidurinėse mokyklose (kiekvienoje mokykloje po 150), į jas atsakė 647 vaikai (53. mergaitės ir 47. berniukai).

Anketa didžiąja dalimi buvo skirta 13-14 metų vaikams. Taip elgtis buvo nuspręsta todėl, kad jaunesni žmonės yra labiau atviri naujoviškam mąstymui apie transporto priemones ir kitus dalykus (jie kaip tik šiuo metu išgyvena įvairiausias permainas savo gyvenime).

2 kompanija: Propaguoti ir populiarinti biotransportą, efektyvų energijos panaudojimą, sveiką ir judrų gyvenimo būdą

Su dviračių populiarinimu susiję renginiai buvo organizuojami prieš ir po sociologinio tyrimo.

Akcija **Mano šeima**, mano dviratis ir aš buvo visuomenės šventė Vilniuje. Ji buvo parengta taip, kad būtų propaguojamas bevariklis transportas ir skatinama pasirinkti sveikesnį gyvenimo būdą. Pagrindinės šios kompanijos tikslinės grupės buvo dviratininkai, moksleiviai ir įvairūs miesto klubų nariai. Išskirtiniai tikslinės grupės nariai buvo Lazdynų, Minties, Sausio 13-osios, Ažuolyno mokyklos ir kiti bendruomenės nariai panorėję sudalyvauti šioje šventėje. 2003 m. šventėje sudalyvavo maždaug 2,500 žmonių. Šventė vyko Lazdynuose, Pasakų parke, kuris buvo tinkamai paruoštas šiai šventei, nužymėjus jame dviračių takus.

Tikslas buvo pakeisti gyventojų požiūrį į dviratį. Organizatoriai, Vilniaus sveiko miesto biuras, ieškojo partnerių tarp centrinės ir vietinės valdžios, bei kitų sprendimus priimti galinčių asmenų. Renginys buvo organizuotas bendradarbiaujant su vietinės valdžios skyriais, kompanijos dalyviais; taip pat reikėjo paruošti ir pagaminti įvairius plakatus ir skrajutes. Organizuojant renginį prisidėjo ir savanoriai studentai iš Vilniaus pedagoginio universiteto ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto; taip pat sudalyvavo įvairių nevyriausybinų organizacijų atstovai..

Stebėjimai šalia Lazdynų vidurinių mokyklų sporto aikštelių

Buvo stebimi penkioms vidurinėms mokykloms, esančioms Lazdynų gyvenamajame rajone, priklausantys plotai, siekiant išsiaiškinti kiek vaikų į mokyklą atvyksta dviračiais. Tyrimai buvo atlikti 2003 ir 2004 rugsėjo mėnesiais. Gauti rezultatai parodė, kad tik maža dalis moksleivių dviratį naudoja kelionei į mokyklą, kur kas didesnis jų skaičius dviratį naudojo užmokyklinei veiklai.

Po šių tyrimų, mokyklose buvo suorganizuoti keli susitikimai, į kuriuos buvo pakviesti moksleiviai, norintys padiskutuoti apie bevariklį transportą. Moksleiviai išreiškė norą, kad prie mokyklų buvo sukurtos dviračių stovėjimo aikštelės ir dviračių takai, užtikrinsiantys saugią kelionę į mokyklą.

Piešinių konkursas “Mano kelias į mokyklą”

Vilniaus sveiko miesto biuras organizavo piešinių konkursą “**Mano kelias į mokyklą**”. Iš daugiau nei 300 piešinių, buvo atrinkta 70. Lazdynų vidurinėje mokykloje buvo surengta paroda. Vėliau buvo organizuotas vaikų susitikimas su psichologais ir piešiniai buvo išanalizuoti psichologiniu požiūriu, kad būtų geriau suprasta nemotorizuoto transporto svarba moksleiviams.

Šventė “Gyvenkime sveikame mieste”, skirta visiems Vilniaus miesto vaikams (dviračių ir sporto šventė miesto parke)

Propaguojant bevariklį transportą, labai svarbų vaidmenį suvaidino šventė “Gyvenkime sveikame mieste”. Renginys iš anksto buvo reklamuojamas per vietinę žiniasklaidą ir iškabinus plakatus skelbimų lentose, o taip pat informacinius plakatus išplatinus mokyklose ir seniūnijose. Šventė organizuota 2004 susidėjo iš dviejų dalių; važiavimo dviračiais Vilniaus gatvėmis (dalyvavo 370 dviratininkų), ir šventės “Nepriklausomybės aikštėje”, kur įvyko įvairios varžybos ir koncertas. Tai pritraukė didelį skaičių gyventojų (apie 2700 žmonių).

Saugumo keliuose pamokėlės ir dviratininkų įgūdžių egzaminas specialioje saugumo mokykloje dviratininkams, Lazdynų vidurinėje mokykloje

2003 m. tik 7 moksleiviai išlaikė dviratininko įgūdžių tikrinimo egzaminą, lyginant su 2004 – jų buvo jau 12. Tai rodo, kad vaikai tampa imlesni kelių saugumo žinioms.

3 kampanija: Įvertinti judrumo kompanijų įtaką moksleiviams

Antram etapui pakartotinam sociologiniam tyrimui vėl buvo parengtos anketos, nuo pirmųjų jos skyrėsi papildomu klausimu (atsakymai į šį klausimą turėjo padėti įvertinti aprašytų akcijų efektyvumą). Po duomenų apdorojimo ir jų rezultatų palyginimo su 2003 rezultatais, buvo gauta informacija apie:

- Pokyčius mokinių kelionių į mokyklą struktūroje;
- Pokyčius tarp vaikų, turinčių nuosavą dviratį;
- Pokyčius respondentų nuomonėje apie dviračių takų Vilniuje ir Lazdynuose plėtrą;
- Judrumo kompanijų įtaką moksleiviams.

Kas yra viso to varomoji jėga? Kas yra naudos gavėjas?

Kompanijas organizavo ir pravedė Vilniaus Gedimino technikos universitetas ir Vilniaus sveiko miesto biuras. Šiame projekte Vilniaus Gedimino technikos universitetą atstovavo Miestų statybos katedra, kuri turi patirties rengiant panašius projektus, susijusius su visuomeninio transporto vertinimu ir plėtra, turizmo dviračiais populiarinimu ir propagavimu.

Vilniaus Sveiko Miesto biuras dirbo pagal savivaldybės patvirtintą Strateginį planą. Pagrindinis šio plano tikslas – propaguoti sveiko miesto idėją. Tai gali būti pasiekta formuojant naują bendruomenės požiūrį į tai, kad sveikata yra viena iš didžiausių vertybių; skatinant visuomenę gyventi pačių susikurtoje sveikoje aplinkoje; koncentruojant bendras pastangas pagerinti sveikatą; ir šviečiant bei mokant bendruomenę sveikų įpročių ir patirties. Sveiko miesto biuras bendradarbiauja su įvairiomis Vilniaus organizacijomis, turėdami tikslą reklamuoti sveiką gyvenimo būdą. Vilniaus miesto gyventojai yra skatinami dalyvauti įvairiose akcijose, programose, projektuose, seminaruose.

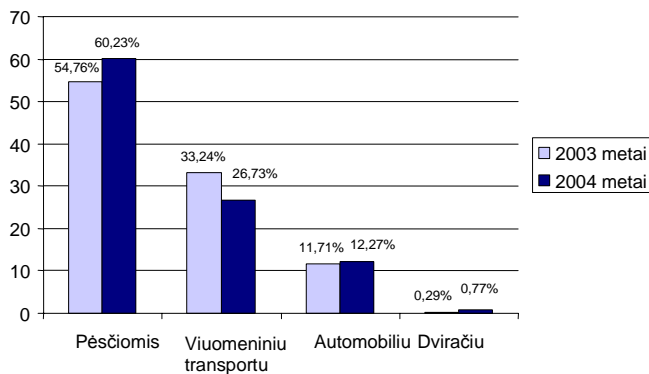
Kadangi Vilniaus sveiko miesto biuras yra Vilniaus miesto savivaldybės padalinys, jis turi tiesioginę įtaką politikams ir žmonėms, priimantiems sprendimus. Dėl to, Vilniaus Sveiko miesto biuras paruošė du pasiūlymus savivaldybei, kurių dėka įmanomais tapo du nauji projektai: Tarptautinė dviračių trasa, skirta turizmui 'Dviračių takas Eurovelo-11' ir "Egzistuojančių dviračių takų suvienijimas, juos nužymint ir užtikrinant saugaus eismo pėstiesiems ir dviratininkams infrastruktūrą". Šie projektai buvo aptarti ir patvirtinti: Miesto plėtros, Sveikatos ir aplinkos apsaugos ir Socialinių reikalų komiteto. Tada, gavus politikų pritarimą, dviračių takų schema buvo patvirtinta ir taryboje (žr. 'Lazdynų dviračių takų schema' ir 'Dviračių trasa Eurovelo-11').

Pagrindinis šūkis / pareiškimas

“Už saugų ir sveiką miestą”.

Rezultatai

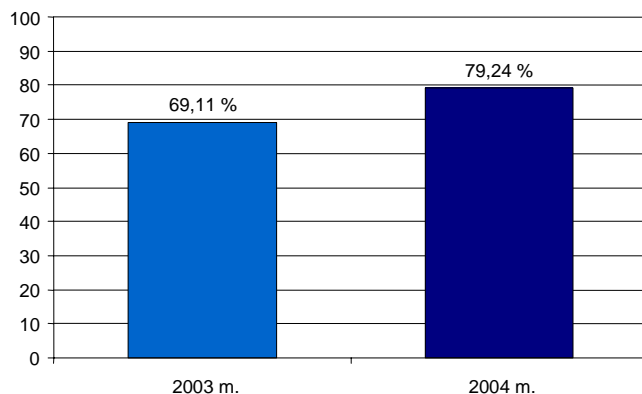
Po duomenų apdorojimo ir jų rezultatų palyginimo su 2003 rezultatais, buvo pastebėti šie skirtumai:

Pav 1: Pokyčiai mokinių kelionių į mokyklą struktūroje

Matome, kad po įvairių judrumo kompanijų ir švenčių, moksleivių kelionės į mokyklą pasikeitė į geresnę pusę:

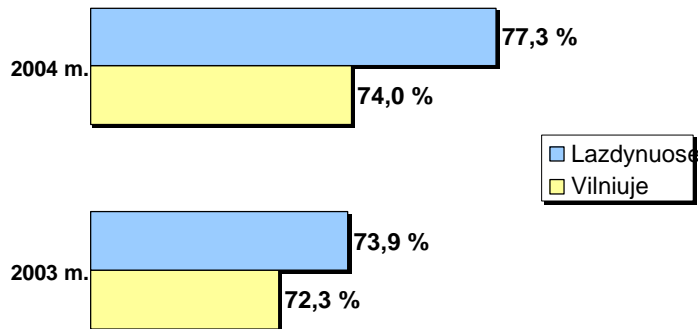
- Kelionių atliktų pėsčiomis (namai - mokykla – namai) dalis išaugo nuo 54.8 % iki 60.2 %;
- Kelionių atliktų dviračiu (namai - mokykla – namai) dalis išaugo nuo 0.3 % iki 0.8 %

Pav. 2: Pokyčiai tarp vaikų, turinčių nuosavą dviratį, skaičiaus

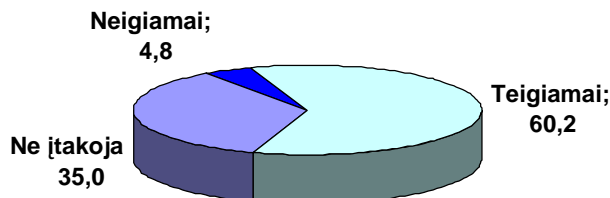
Šiuo metu daugiau šeimų turi dviračius: 2003 m. 40,5 % respondentų šeimų turėjo bent po vieną dviratį, 2004 šis skaičius išaugo iki 42,7 %.

Dabar yra daugiau moksleivių, turinčių savo nuosavą dviratį. Per mažiau nei vienus metus šis skaičius išaugo nuo 69.1 % iki 79.2 %..

Pav. 3: Pokyčiai respondentų nuomonėje apie dviračių takų Vilniuje ir Lazdynuose plėtrą; (% išreikšta nuomonė, pasisakančių už jų plėtrą)

Iš 4 paveikslo matome, kad dauguma tyrime dalyvavusių vaikų, pajautė, kad kompanijos ir renginiai, organizuoti kaip STEP BY STEP dalis, įtakojo jų sprendimus, susijusius su bevarikliu transportu.

Pav. 4: Judrumo kompanijų įtaką moksleiviams

Dviračių transporto privalumai ir trūkumai

Dviračių privalumai transporto sistemai

Dviračių transporto vieta transporto sistemoje, jai reikalingos infrastruktūros užtikrinimas yra inicijuojami pagal Lietuvos Respublikos bevariklio transporto įstatymą.

Pagal šį įstatymą, dviračių transporte svarbiausi yra žemiau išvardinti aspektai.

- Kadangi dviračių transportas paprastai yra naudojamas trumpoms kelionėms (iki 20 km.) ir pervežimui lengvų ir nedidelių krovinių, dviračių takai turėtų apjungti gyvenamuosius, pramoninius, mokyklų ir poilsinius rajonus
- Dviračių transportas kaip atsipalaidavimo priemonė, tampa vis labiau ir labiau populiarus ir vis dažniau naudojamas turistinėms kelionėms. Taigi, dviračių takai, turėtų apjungti gyvenamuosius

AWARENESS FOR CLEAN URBAN TRANSPORT

ir poilsiui skirtus plotus, nacionalinius ir regioninius parkus, kultūrinių vertybių paminklus, būti integruoti į tarptautinių dviračių takų tinklą ir palengvinti tarptautinį dviračių turizmą.

- Dviračių transportas gali prisidėti prie pėsčiųjų ir visuomeninio transporto sistemų, jei dviračių laikymo vietos bus įrengtos visuomeninio transporto stotelėse, taip pat jei bus galimybė dviračiu atvykti iki traukinio, autobuso ar kelto

Dviračių transporto privalumai

- Dviračių transportas turi būti propaguojamas visų pirma dėl jų ekologiškumo.
- Dviračių transportas turi būti propaguojamas kaip būdas galintis išspręsti bendravimo problemas.
- Dviračių transportas yra ekonomiškas, nes ši transporto priemonė yra palyginti pigi

Dviračių transporto problemos Vilniuje

Vilnius stokoja tinkamo dviračių takų tinklo ir dėl tos priežasties žmonėms susidaro viso labo kelios galimybės važiuoti dviračiu. Vadinas, važiavimas dviračiu nevaidina svarbaus vaidmens miesto transporto sistemoje...

Yra objektyvios ir subjektyvios priežastys, dėl kurių kyla dviračių transporto nepatogumai. Tarp tų objektyvių priežasčių būtų šios:

- Nepalankios oro sąlygos.
- Nelygus Vilniaus miesto reljefas, Neries ir Vilnelės upių slėniai yra 90-130 m. virš jūros lygio, o taip pat yra kalniukų, esančių aukščiau nei 200 m. virš jūros lygio.
- Senamiesčio ir Naujamiesčio užstatymas

Subjektyvios priežastys:

- Konservatyvus kai kurių tarybos narių požiūris, administracijos darbuotojai, savivaldybės inžinieriai ir architektai, kurie nemato dviračiams ateities miesto transporto sistemoje.
- Prastas kitų eismo dalyvių požiūris į dviratininkus.
- Nepakankamas dėmesys esamai dviračių transporto infrastruktūrai išlaikyti: keliams tvarkyti, sniegui valyti ir t.t.

Prognozė

Šiuo metu Vilniuje yra 54 km. dviračių eismui skirtų takų. Kad būtų užtikrinta efektyvi galimybė patenkinti visų gyventojų poreikius, turėtų būti apie 300 km. ilgio tinklas. Tai turėtų būti spindulio – apskritimo principu suformuotas tinklas (žr. schemą), susidedantis iš ašinių ir spindulinių dviračių takų, sujungtų trimis pusračiais.

Įgyvendinimo žingsniai

Programos sudarymas (turinio sukūrimas)

STEP by STEP programą Vilniuje kūrė ir vykdė Vilniaus sveiko miesto biuras ir Vilniaus Gedimino Technikos Universitetas.

Atsakomybė už įvairias užduotis

Už piešinių konkursą „Mano kelias į mokyklą“ buvo atsakingas Vilniaus sveiko miesto biuras (VSMB);

Už akciją „Mano šeima, mano dviratis ir aš“ buvo atsakingas Vilniaus sveiko miesto biuras (VSMB);

Už akciją „Gyvenkime sveikame mieste“ buvo atsakingas Vilniaus sveiko miesto biuras (VSMB);

Už Saugumo keliuose pamokėles ir dviratininkų įgūdžių egzaminą specialioje saugumo mokykloje dviratininkams, Lazdynų vidurinėje mokykloje buvo atsakinga speciali saugaus eismo mokykla;

Už judrumo kompanijų įtakos moksleiviams įvertinimą buvo atsakingas Vilniaus Gedimino technikos universitetas (VGTU);

Už akciją „Į mokyklą su dviračiu“ buvo atsakingas Vilniaus Gedimino technikos universitetas (VGTU);

Už darbą su žiniasklaida buvo atsakingas Vilniaus sveiko miesto biuras (VSMB);

Už darbą su Vilniaus savivaldybės politikais ir komitetais buvo atsakingas Vilniaus sveiko miesto biuras (VSMB);

Už savaitgalinį žygį dviračiais buvo atsakingi Dviratininkų Sąjunga ir VSMB;

Už vadovavimą įvairiems renginiams buvo atsakingas Vilniaus sveiko miesto biuras (VSMB);

Už išvadas apie dviračių transporto privalumus ir trūkumus buvo atsakingi Vilniaus Gedimino technikos universitetas ir Vilniaus sveiko miesto biuras (VSMB);

Už stebėjimus prie Lazdynų rajono vidurinių mokyklų buvo atsakingi VGTU ir VHCB.

Už tolimesnę projekto sklaidą tarptautiniame, nacionaliniame ir regioniniuose lygmenyse atsakingi VGTU (straipsnis, įvairūs pranešimai konferencijose ir seminaruose)

Partnerių / dalyvių / paramos paieškos

VSMB, organizuodamas įvairius renginius išsiuntinėjo laiškus skirtingiems verslininkams. Toliau yra išvardinti partneriai, prisidėję prie švenčių organizavimo: Tele radio stotis Hanza, Krašto apsaugos ministerija, Aplinkos monisterja, UAB Žemaitijos pienas, UAB Biok, Turizm centras, Dviratininkų Sąjunga ir t.t.

Rezultatų sklaida ir viešinimas

Po renginių organizavimo buvo surengta spaudos konferencija Vilniaus miesto savivaldybėje. Savaite prieš ją jaunimas buvo pakviestas dalyvauti kuriant radijo reklamą, buvo paskelbti straipsniai „Respublikoje“, „Lietuvos Ryto“ priede „Sostinė“ ir aplinkosauginėje knygoje. Specialiai tiems

AWARENESS FOR CLEAN URBAN TRANSPORT

renginiams plakatai, informaciniai bukletai buvo atspausdinti ir išplatinti mokyklose, vietinėse valdžios institucijose.

Informacija

Daugiau informacijos Jūs galite gauti:

- lietuvių, rusų, lenkų ir anglų kalbomis iš Marijos Burinskienės, Vilnius Gediminas Technikos Universitetas, Miestų statybos katedra, Sauletekio al.11, LT 10233, Vilnius – 40, Lietuva, Tel: +370 5 2744719; Fax: + 370 5 2744730; e-paštas: marbur@ap.vtu.lt
- lietuvių, rusų, vokiečių ir anglų kalbomis iš Danguolės Vaitkienės, Vilniaus sveiko miesto biuras, Vilniaus Savivaldybė, Konstitucijos pr. 3, LT-09601 Vilnius, Lietuva, Tel: + 370 5 2112589; e-paštas: danguolev@post.omnitel.net

Nuoroda į internetinį puslapį ir (ar) daugiau informacijos

Daugiau informacijos galima gauti atsikėlus galutinę projekto STEP BY STEP ataskaitą iš projekto tinklalapio: www.eu-stepbystep.org